

UKÁZKOVÉ CENTRUM PERMAKULTURNÍCH PRINCIPŮ

PROJEKT

Klienti: Zuzana Hozhoni a Jaroslav Svoboda

Lokalita: Skalka u Doks

Zpracovala:
Štěpánka Šoupalová
Stepanka.soupalova@centrum.cz
Tel.: 732 23 01 23

V Českém Brodě, 29. září 2010

Obsah:

- 1) ZÁMĚR A CÍL
- 2) SOUČASNÝ STAV
- 3) BLÍZKÁ BUDOUCNOST
- 4) VZDÁLENÁ BUDOUCNOST
- 5) STAVBY A PRVKY
- 6) NEVÝHODY A VÝHODY POZEMKU

7) NÁVRH ŘEŠENÍ

1) ZÁMĚR A CÍL

Cílem a přáním klientů je vytvořit Ukázkové centrum permakulturních principů („Centrum“), které bude

- názorné
- jednoduché
- prakticky funkční
- harmonické
- příjemné
- mít svoji energii a ducha
- ohraničené

Jednotlivé prvky v daném prostoru se vzájemně doplňují a celkově vytvářejí harmonický celek. Pobyt v Centru je unikátním zážitkem permakulturních principů v praxi a modelovým příkladem, jak jednoduše a pohodlně žít v souladu s přírodou. Klienty musí práce v takovém Centru bavit a uspokojovat. Rozmístění a propojení prvků zároveň podporuje volně plynoucí energii a práci s ní.

Účel

Centrum má sloužit jako prostor pro kurzy a semináře obou klientů se vším všudy. Bude se zde odehrávat jak teoretická, tak praktická (pracovní) výuka, relaxace, ubytování i stravování účastníků. Kapacita má být 50 účastníků. Kromě toho zde bude probíhat sklizeň produkce ze zahrady, její zpracování a uskladnění i nárazový prodej přebytků či výpěstků. Nedílnou součástí centra mají být i domácí zvířata.

Centrum bude výhledově nezávislé na dodávkách zvnějšku včetně elektrické energie a vody. Potravinovou soběstačnost pomohou zajistit rodové statky z okolí. V centru budou nárazově zaměstnáváni brigádníci dle potřeb pořádaných akcí, běžný provoz je ze své podstaty přirozeně plynulý a samoúdržbový.

2) SOUČASNÝ STAV

Pozemek, stavby, vedení

Pozemek o rozloze cca 10000 m² zhruba čtvercového půdorysu se nachází na východním konci obce Skalka u Doks, směrem na Doksy po levé straně. Kdysi dávno zde podle pamětníků rostl pěkný sad, kde se pásly kozy. Dnes se jedná se o neoplocený areál bývalého zemědělského družstva s opuštěným vepřínem včetně

žumpy a dvěma silážními jímkami, které musí zůstat dočasně přístupné, výhledově je lze zrušit. Silážní plata s pozemkem sousedí ze severu. Vepřín je určen k demolici, přičemž je nutno zajistit odvoz eternitové střechy na skládku nebezpečného odpadu.

Pozemek ze tří stran obchází zpevněná cesta, na jihu navazuje přímo na zástavbu rodinných domů. Na východě pozemek sousedí s ornou půdou, na severu a západě s areálem zemědělského družstva, jež končí svou činnost.

Přes jihozápadní část pozemku vede elektrické vedení se dvěma sloupy a s trafostanicí. To s sebou nese ochranné pásmo v celkové šířce 5 metrů. V začátcích fungování Centra je možné napojení na elektrické vedení z veřejné sítě, později provoz přejde na fotovoltaické zdroje.

Na severu a šikmo severovýchodním směrem je pod pozemkem vodovodní potrubí, které vyžaduje ochranné pásmo v celkové šířce 5 metrů. V budoucnu snad bude možné potrubí přeložit za pozemek na severní straně. Napojení na veřejný vodovod je připravená alternativa pro případ, že by voda ze studní nebyla pitná.

V územním plánu obce je plocha pozemku určena pro průmyslové, příp. zemědělské využití včetně možné prodejní činnosti. Lze zde povolit i bytovou jednotku určenou pro obhospodařování pozemku.

Vegetace, půda, voda

Pozemek je divoce zarostlý travinami, kopřivami, náletovými dřevinami (v hojně míře vrba jíva) i ovocnými stromy. Vlastníci nepředpokládají vysoké znečištění půdy chemickými látkami. Vlivem chovu vepřů a průsaku silážních jam však lze tušit vysokou nasycenost dusíkem. Při plánování výsadby je třeba počítat s vlivem severozápadního větru, návětrná může být i východní strana sousedící s otevřeným lánem pole.

Svrchních cca 40 cm půdy je standardní úrodná zem podobná okolní, avšak s vyšším obsahem dusíku (viz. výše). Hladina spodní vody dosahuje zhruba 30 m pod povrch, podloží je pískovcové. Profil pozemku se směrem od severu k jihu mírně svažuje.

3) BLÍZKÁ BUDOUCNOST

Majitelé si přejí co nejdříve začít s odstraněním nevyhovujících prvků na pozemku a vytvořit podmínky pro proudění pozitivní energie.

Rok 2010

Přednost proto dostane demolice stávajícího vepřína včetně okolních betonových ploch a žumpy. Stavební suť použijeme na vytvoření valu v horní části západní strany pozemku. Měl by pomoci odclonit pohled na nevzhledný sousedící seník. S tím zároveň spojíme veškeré terénní úpravy vyžadující těžkou techniku. Vzhledem k tomu, že má být Centrum co nejvíce soběstačné, musíme počítat s vybudováním alespoň dvou vrtaných studní.

Dalším krokem do konce roku 2010 je vybudování oplocení a vysazení živých plotů (včetně větrolamu). Tím odcloníme nežádoucí pohledy na okolní stavby a vytvoříme pocit daných hranic a soukromí. Přitom je však potřeba zachovat přístup k silážním jímkám, které lze ale výhledově zrušit.

Následovat by měla výsadba dřevin ve fázích tak, aby nekolidovala se stavbou budov a aby vegetace již mohla úspěšně zakořenit a růst. V budoucnu je třeba počítat s přítomností menšího počtu domácích zvířat – minimálně dva psi, pět kachen (indičtí běžci).

Není třeba jednotlivé fáze uspíšit, přesto majitelé hodlají Centrum otevřít, jakmile bude technicky funkční, ideálně v nejbližších letech. V tomto ohledu je jistým limitem právě čas a případně financování, pokud by se majitelé rozhodli pro realizaci „na klíč“. Veškeré materiály použité v Centru budou přírodní a nejlépe místně dostupné.

4) VZDÁLENÁ BUDOUCNOST

Není cílem pozemek či navržené budovy rozšiřovat. V budoucnu se majitelé ale nebrání využití severně sousedícího pozemku (silážní plata včetně vybetonovaného povrchu okolo) pro parkování návštěvníků. Pokud by se naskytla možnost přikoupit pozemky v okolí, pak jen za účelem kopicování dřeva pro potřeby Centra.

Důležitou součástí Centra bude ukázka pravokořenných stromů. Pozemek a jeho členění by měl být přívětivý i dětským návštěvníkům. Vstupy do hlavních budov by měly být přístupné i na invalidním vozíku. V dlouhodobé perspektivě je dobré počítat s růstem úrody a jejím uskladněním na pozemku.

Majitelé kladou důraz na pozvolné plynutí života v Centru bez zbytečných stresů. Nevidí problém v budoucím delegování části činností na někoho jiného, v přetvoření Centra, nebrání se ani dočasnému uzavření, bude-li to situace vyžadovat. Multifunkční charakter Centra by měl případné změny využití bez problémů umožňovat.

Dlouhodobý cíl: Cokoliv se s Centrem stane, vždy zůstane nádherná příroda.

5) STAVBY A PRVKY

Ze stávajících budov dojde k demolici vepřína. Ostatní lze rovněž zbourat anebo využít a zakomponovat do budoucího designu Centra.

Nové stavby oblých tvarů by měly s ostatními prvky vytvářet harmonický celek, vzájemně na sebe navazovat podle funkčnosti a nabízet příjemná (a překvapivá) zákoutí. Použité materiály mají být přírodní, nejlépe z místních zdrojů. Stavby mohou mít nevysoké druhé nadzemní podlaží podkrovního charakteru. Je možné je částečně zapustit do země. Střechy budou porostlé vegetací a zároveň na nich budou umístěny solární kolektory s orientací na jih. Pod přesahem střech bude po obvodu budov uskladněno dřevo na otop. Jižní strana staveb bude prosklená – v létě přistíněná listy popínavých rostlin, v zimě otevřená slunci.

A) srdce zahrady

- tvoří soubor užitných prostor, které k sobě těsně přiléhají. Využívají je jak účastníci kurzů (min. 50 lidí), tak majitelé Centra a jejich návštěvníci.

Srdce pozemku o celkové rozloze 380 m² tvoří:

- Víceúčelová přednášková hala pro pořádání přednášek, kulturních, společenských setkání + ubytování pro 50 lidí.
- Kuchyň a jídelna v pohodlném dosahu přednáškové haly. Navazuje rovněž na zimní zahradu, která může sloužit také jako letní jídelna.
- Zpracovatelná přebytků z farem.
- Sklípy (podzemní), které poskytnou dostatečnou plochu pro výpěstky ze zahrady. Měly by být dobře dostupné ze zpracovatelných, ale i z kuchyně.
- Miniobchod, wc, předsíň
- **Soukromá část** – obytná část přístupná pouze pro majitele Centra a jejich přátele, pečlivě oddělená od veřejné části tak, aby se obě společenství vzájemně nerušila. Může být přízemní nebo s vyvýšeným podkrovím. Obsahuje pracovní a obytnou zónu. Má samostatný vjezd a přístřešek pro dvě auta. Soukromá zahrada je maximálně jedlá. Je na ní bouda a kotec pro psy. Jinak se mohou pohybovat po celé soukromé zahradě. V případě potřeby je lze vypustit do areálu Centra.

B) Garáž a dílna + prodejní místo (100 m²)

V těsné blízkosti multifunkční haly a zároveň v dobrém dosahu vjezdu na pozemek. Nezastřešené prodejní místo. Vyštěrkovaný povrch (propustný), nad ním pergola popnutá popínavkami.

C) Ostatní prvky

- Kemp - místo pro příležitostné stanování, ohniště.
- Koupací jezírko - min. 100 m² včetně čistící zóny.
- Kořenová čistírna - pro kapacitu cca 60 lidí ve veřejné zóně a 10 lidí v soukromé zóně.
- Kachní rybníček - min. 60 – 70 m² pro cca pět kachen indických běžců včetně zázemí a výběhu. Od zbytku zahrady odděleno 1,6 m vysokým proutěným plotem.
- Posvátný kruh (ženský prvek) - vnitřní průměr 10 m. Po obvodu osázený směsí netrnitých keřů, které od jara do podzimu kvetou, voní a plodí sladké, jedlé plody. Výška keřů 3 – 5 metrů, možno i kultivary (budleia, muchovník ...). Uvnitř kruhu jedlý trávník. Vchod do kruhu skrytý.
- Posvátný strom (mužský prvek) - vyjadřuje ducha místa. Je dlouhověký.
- Komposty poblíž kachního rybníčku, kuchyně a zpracovatelných, obytného domu.

6) NEVÝHODY A VÝHODY POZEMKU

Nevýhody:

- stávající stavby – vepřín, silážní jímky – zatížené specifickým provozem, což s sebou nese následky do dnešních dnů
- přes pozemek vedoucí inženýrské sítě vyžadující ochranná pásma – elektrické vedení, vodovod
- možné zatížení půdy odpady z vepřína a silážních jam
- nehezké výhledy z pozemku – v okolí nevzhledné, zchátralé budovy, silážní jámy
- nutnost zpřístupnit silážní jímky

Výhody:

- hranice pozemku jsou poměrně jasně vymezeny (vegetací, okolními stavbami)
- ze tří stran jej obklopuje zpevněná cesta
- pozemek je mírně svažité směrem k jihu
- nachází se zde vegetace, kterou lze s výhodou ponechat a využít
- pozemek již dnes skýtá velmi příjemná místa
- může být pěkně osluněný

7) NÁVRH ŘEŠENÍ

A) OMEZENÍ A VARIABILITA

Všechny nové stavby jsem se snažila umístit mimo vymezená ochranná pásma. V jejich oblasti jsou cesty nebo zeleň, které lze v případě potřeby odstranit (rozkopat a vrátit do původního stavu). Po konzultaci s odborníky ze zemědělství jsem se také chtěla vyhnout umístění budov na místě bývalého vepřína. Letité agresivní výkaly vsáklé do půdy i do stavebního materiálu mohou údajně po mnoho dalších let vzlínat do nových staveb. Proto jsem tyto plochy využila především pro kořenové čističky odpadních vod, cesty nebo tvrdý sad.

Suť ze zbouraného vepřína bude použita na vytvoření umělého valu na severní straně, aby tak napomohla zakrýt nepěkný výhled na zchátralý seník v sousedství.

B) TERÉNNÍ ÚPRAVY

Val

Hlavní terénní úpravou bude využití suti z demolice vepřína a z vytěžení jezírek na vybudování valu na západní straně pozemku (šíře od 8 do 11 metrů, délka cca 27 metrů, výška dle množství materiálu). Cílem je jednak zužitkovat odpadový materiál a zároveň odclonit nehezký pohled na hospodářskou budovu seníku za západní hranicí pozemku. Kraj valu se mírně vlní a vytváří intimní zákoutí. Povrch valu je upraven do malých teras, aby bylo příjemné se po něm pohybovat. Severní část valu je nejvyšší, tak aby vznikla jakási minivýhlídka, např. na nedaleké výběhy s perličkami a indickými běžci.

Terénní terasa

Podstatným terénním prvkom by měla být i terénní terasa („schod“) v podobě suché zídky mezi plochou, kde bude stát multifunkční hala a plochou pro soukromou část budovy. Vytvoří se tak dvě blízké, ale zásadně oddělené zóny, které se nebudou navzájem rušit. Ve veřejné části bude terasa zprůchodněna několika schůdky i šikmou plochou pro zajištění bezbariérového přístupu. V soukromé části vytvoří terasa spolu s treláží na popínavky příjemné posezení ve stínu hned u vstupu do domu. Zároveň po celé její délce bude vyskládáno dřevo na otop. Výškový rozdíl terasy využijeme v soukromé části pro vznik malých kaskád v protékajícím potůčku mezi kořenovými čistírnami odpadních vod.

K modelování terénu využijeme rovněž materiál vytěžený při stavbě sklípků – např. na bylinkové spirály.

C) SRDCE ZAHRADY

V pomyslném srdci pozemku je umístěno společenství budov. Čilý ruch v hale a přilehlých prostorách rozproudí život i v celém systému zahrady a rozběhne se cestami a pěšinkami do všech koutů pozemku. Stavby leží

- mírně nad polovinou pozemku s cílem využít zemské gravitace a samospádu při hospodaření s vodou – dešťová voda ze střež staveb bude sváděna do vodního systému rybníčků
- mimo území bývalého vepřína – aby ekologická a energetická zátěž tohoto místa z minulosti negativně neovlivňovala pohodu ve společných i soukromých prostorách.
- stranou všech inženýrských sítí - zároveň se stavby vyhýbají inženýrským sítím, které přes pozemek vedou (vodovod, vedení vysokého napětí), včetně jejich ochranných zón.
- mimo křížení linie sv. Jiří – ani silné působení linie sv. Jiří tak nebude mít vliv na obyvatele budov

Celý prostor má tvar „osmičky“

- je to ladný a vyvážený tvar a do přírodní zahrady se dobře hodí
- osmička je symbolem přírodní rovnováhy
- ležatá osmička představuje nekonečno a trvání – kvality, o které usilujeme i navrženým permakulturním designem

Propojené stavby se skládají z veřejné části a soukromé zóny.

Veřejná část (380 m2):

- předsíň – vítá příchozí návštěvníky s otevřenou náručí směrem na východ a zahrnuje v sobě
- miniobchod,
- i WC.
- Zpracovatelná a kuchyň mají samostatný vstup ze severu pro potřeby příjmu surovin z pozemku či pro zásobování autem z kolem se vinoucí cesty. Před vchody je ponechán dostatečný prostor pro případné otočení vozidla. Pod oběma prostory se nachází dvoukomorový sklep se vstupy z budovy i z pozemku. Vedle

vchodů budou umístěny kontejnery na třídění odpadu a komposty pro zužitkování zbytků ze zpracovatelných i z kuchyně. V pohodlném dosahu kuchyně se nachází bylinková spirála. Je předsazena mírně vedle budovy, aby měla dostatek slunečního záření.

- Jídelna leží z praktických důvodů přímo vedle kuchyně a je průchozí do letní jídelny (zimní zahrady).
- přednášková hala zase přímo navazuje na jídelnu, aby pohyb kurzantů po budově nebyl příliš komplikovaný. Zároveň na jihu plynule přechází do prostoru
- zimní zahrady (sloužící rovněž jako letní jídelna) – orientace na jih zajistí hospodárné využití sluneční energie pro ohřev budovy (zejména v zimních měsících). V létě zabrání přehřátí popínavé rostliny na pergole jako minikin a přísavník pětičetný.
- Prostor na zadní straně (západní) budovy je využit pro skladování dřeva s přímým vstupem do předsíně, odkud bude zřejmě probíhat obsluha kamen.

Soukromá část (100 m²):

- pracovní – nachází se blíže vchodu, aby případný návštěvník nemusel projít celým soukromým domem. Navazuje na ni stinné venkovní posezení.
- obytná – je „chráněna“ nárazníkovou pracovní zónou a z druhé strany zimní zahradou. Vzniká tak příjemný pocit bezpečí.
- zimní zahrada – orientovaná směrem na jih absorbuje co nejvíce slunečních paprsků v zimě. A v létě je chráněna popínavými rostlinami (minikin, plamének) na předsunutých pergolech.

Veřejná část má se soukromou „společná záda“, vzájemně se o sebe opírají a prolínají se. Díky vzájemně odvrácené poloze se prostory neruší a nekonkurují si ani při využívání sluneční energie. Soukromá část totiž leží na mírně snížené terase oproti veřejné části (viz. terénní úpravy). Výškový rozdíl napomůže rovněž k lepšímu oddělení obou částí. Soukromý prostor navíc leží na západ od veřejné, tudíž se k oběma dostane jižní sluneční záření jako zdroj energie a tepla.

D) VODA A ČISTÍCÍ ZÓNY

Na plochu bývalého vepřína je situována kořenová čistírna odpadních vod pro veřejnou část. Čistírna tak bude čistit nejen šedou vodu z provozu Centra, ale také zátěž a negativní energii z působení vepřína v minulosti. Ze stejných důvodů jsem využila bývalou jímku pod vepřínem pro kořenovou čistírnu odpadních vod soukromé části. Ta ještě přechází v dočišťovací jezírko a potůčkem přes soukromý pozemek směřuje do koupacího jezírka. Voda tak urazí poměrně dlouhou cestu západní částí pozemku a vnese do něj zase jinou dimenzi života a potůček i zvukovou kulisu.

Silážní jímky v současnosti neřeším, jelikož je nutné je ještě nechat v provozu a přístupné místnímu zemědělskému družstvu. Až to situace dovolí, je možné jednu využít jako rybníček pro chov ryb a druhou pro zachycování dešťové vody. Jejich účel by určitě měl souviset s vodou, aby se z tohoto pohledu vyvážíla západní a východní strana pozemku.

E) ŽIVÉ PLOTY

OCHRANNĚ VÍTACÍ ZÓNA (VNĚJŠÍ)

má za úkol přivítat návštěvníky, poskytnout jim pohodlná místa k parkování a naladit je na vlnu souznění s přírodou. Tato zóna se nachází na západní, severní a východní straně za drátěným plotem o výšce 1,6 metru. Patří do ní místní komunikace, která pozemek obíhá z východu, severu a západu. Na východní a západní straně je vedle silnice ponechán pruh široký 2 metry pro podélné parkování vozidel. Jednotlivá parkovací stání jsou od sebe oddělena keři (meruzalka alpská a skalní), aby příroda zasáhla i za hranice pozemku a návštěvníky vtahovala už při vystupování z auta.

Z toho důvodu také ještě před drátěný plot zasahuje 1. zóna Svobodova ekozahradního superplotu. Jedná se o kombinaci nízkých keříků s travinami, popínavkami a trvalkami tak, aby vznikl pestrý lem kolem hranice pozemku. Tato první zóna nemá ambici vytvořit neprostupnou hradbu, ale spíše vzbudit zvědavost a tušení, že něco podobně pestrého se nachází uvnitř pozemku. Více se však zvědavý a nezvaný návštěvník nedozví, neboť jeho pohled dál nepustí neprostupná druhá řada živého plotu.

Rostliny - např. janovec metlatý, žanovec měchýřník, růže galská, poléhavý skalník na svah valu, růže rolní, zlatice (mini), čilimník purpurový, ostružiník pnoucí, zimolez Henryův, plamének tangutský a trvalky a traviny dle oslunění a půdních podmínek (viz. Nákupní seznam rostlin).

Stejný efekt vytvoří případné zazelenění silážních plat na severní straně. Pro případ, že by byl čas a možnost zasáhnout do jejich podoby navrhuji zkusit narušit betonový podklad pod nimi a do mezer vysadit například břechťan, který pokryje zdi plat a vistárii, která popne opěrné nosníky. K patě popínavek pak přijdou poléhavé skalníky, které se mohou plazit i na přilehlou cestu a tak ji „zazelenit“, např. dammeri, praecox, microphyllus, buxifolius.

SVOBODŮV PERMAKULTURNÍ SUPERPLOT

Úkolem živých plotů na pozemku je zabránit vstupu jinudy než povolenými vchody, odclonit pozemek od nehezkých pohledů do okolí a ztížit zvědavým očím pohled dovnitř.

Svobodův permakulturní superplot v plné šíři je navržen na větší část severní strany. Jeho vybrané prvky jsou použity i na ostatních hranicích pozemku. Na západě je podpořen terénním valem, na východě vybranou původní vegetací a na jihu je doplněn o pás kopicování. Linie nejsou striktně oddělené, někdy se vzájemně prolínají nebo dle potřeby jedna linie nahradí druhou. Severozápadní část zároveň slouží jako větrolam.

Superplot zahrnuje:

a) 1. linii, která je ještě před drátěným plotem (viz. výše)

b) 2. linii ve dvou těsných řadách, kde se střídají dřívěšál obecný, ptačí zob, svída krvavá, růže šípková, zimolez obecný, mahonie cesmínolistá, kalina tušalaj. Rostliny i obě řady jsou sázeny hustě (0,5 – 1,5 m rozestupy) tak, aby se vytvořila neprostupná a pichlavá bariéra.

c) 3. linií – Ve třetí řadě najdeme již plodící a dusík produkující keře jako např. rakytník řešetlákový, čimišník stromovitý, netvařec křovitý, dřín obecný, hlošinu úzkolistou i mnohokvětou, bez černý a hroznatý, kalinu obecnou, klikvovou a tušalaj, hloh obecný, brslen evropský, hloh jednosemenný a původní vrby jívy. Objevuje se rovněž kdoulovec, střemcha obecná, zimolezy tatarský a obecný, pustoryl věncový, líska obecná, krušina olšová a mahalebka.

d) čtvrtou linií – Ta obsahuje rychle rostoucí stromy (pionýrské) – břízu bělokorou i pýřitou, topol osiku, třešeň ptáčnici, lísku obecnou, střemchu obecnou, brslen evropský, čimišník stromovitý (rozptýlen v tvrdém sadu) a původní vrby jívy. Všechny uvedené dřeviny jsou vhodné ke kopicování a většinou přístupné z nedaleké cesty. Například na severu lze získané dřevo ihned upotřebit na opravy a stavby ve výběhu pro zvířata.

e) pátou linií – tvoří na severu tvrdý sad složený z mohutných dlouhověkých stromů. Jejich úkolem je vytvořit pro pozemek „bezpečná záda“ ze strany nevlídného severu a vytvořit tak pocit bezpečí. Přidanou hodnotou většiny těchto stromů jsou jejich jedlé plody a v daleké budoucnosti příp. kvalitní dřevo. V pravém severním rohu se můžeme spolehnout na původní dub – semenáček, který plní roli ducha místa a ochránce. Roste na místě, které je hodně otevřené do krajiny a je dobré mít zde statného a neoblomného spojence, znalého místních poměrů „od žaludu“. Jeho sílu vyvažuje v protilehlém severním rohu další dub. Doprovází je pak habr, vynikající kaštanovníky seté, starobylé oskeruše, krásné lísky turecké a netradiční dřevozce.

Tvrdý sad dlouhověkých dřevin plynule přechází i na východní stranu pozemku, která je otevřena do polí. Velkou výhodou je, že většina stromů je původních. Ke stávajícímu ořešáku tak přibude ještě jeden kvůli záruce opylení, ze stejných důvodů přibude ještě jedna třešeň. K zatím nevzhledným jímkám přibude nádherný javor klen, dále zůstává původní jasan, lípa a jabloň.

Dlouhověké dřeviny se objevují i na části západní hranice pozemku, a to na terénním valu. Val navrhuji osázet několika borovicemi s jedlými semeny: na jižní straně valu dvěma exempláři borovice jedlé, která má ráda suchá a větrná místa. Za ní najde místo rozložitější borovice armandova, dále někdy vícekmenná borovice bungeova a na severní část valu přijdou dva kusy borovice korejské, která může dorůst až 30 m. Jelikož jmenované borovice rostou velmi pomalu, pomohou s odstíněním rychleji rostoucí pionýrské jeřáby ptačí.

Borovicím budou dělat společnost kyselomilné (často stálezelené) rostliny jako vřes obecný, vřesovec popelavý, vřesovec pleťový – na podzim se tvoří květy, které přečkají zimu a kvetou brzy na jaře – dobré pro samotářské včely. Doprovodem může být hasivka orličí, pěnišník chlupatý, medvědice lékařská a chráněný zimostrázek alpský. Na slunná místa se hodí kručinka chlupatá, na svah blíže k plotu pak ostnitý hlodáš evropský. Z keřů doporučuji prosázet krušinou olšovou brslenem evropským, bezem hroznatým, na slunce janovcem metlatým.

F) KUDY, KUDY CESTIČKA + VÝSADBA

Hlavní štěrková cesta od tří do pěti metrů šířky na pozemek vstupuje na východě mezi „vítacími“ stromy z původní vegetace – jasanem a lípou (mužský a ženský prvek), které

nám jaksi udělují souhlas se vstupem na pozemek. Po obou stranách vchodu je doplňuje barevný brslen evropský.

Cesta od vjezdu vede k multifunkční hale a dále kolem celého pozemku a odděluje tak bariéru „poctivých“ živých plotů od vnitřních ploch. Nejprve po pravé straně míjí společenství majestátných břeků a neotřelých moruší černých. Podsadbu tvoří jen několik pohledných a plodících keřů, které návštěvníka hezky přivítají - hloh obecný, hlošina mnohokvětá a úzkolistá, muchovníky oválný a dále bezy. Jinak je pod morušemi ponechán jedlý trávník, aby byla usnadněna sklizeň padajících plodů.

Na opačné straně cesty příchozího potěší společenství tří mišpulí, dvou muchovníků Lamarckova, dřínu, černého rybízu a angreštu. Na ně navazuje prodejní plocha rostlin a místních výpěstků. Ta je přistíněna pergolou, kterou popíná pnoucí růže New Dawn v kombinaci s klanopraškou čínskou. Plocha přechází ve stavbu, která v sobě spojuje funkci garáže, dílny a úschovny náradí. Z pohledové strany od haly se pne plamének, který doplňuje dekorativní a motýly lákající komule Davidova. Remízek kolem prodejní plochy vytváří předěl mezi rušnou příchozí komunikací a jižně položeným ovocným sadem pravokořenných jabloní s volným prostorem květinové louky a koupacího jezírka.

Kolem haly je cesta poměrně široká, jelikož zajišťuje obslužnost zpracovatelně a kuchyni. Široká cesta se postupně mění v užší cesty, zamulčované cestičky a pěšinky prošlapané v trávě.

Budeme-li pokračovat dále po hlavní cestě kolem multifunkční haly, narazíme na velkou plochu zeleninových záhonů. Ty se včetně bylinkové spirály se nacházejí z praktických důvodů rovněž v bezprostřední blízkosti kuchyně a zpracovatelný. Směrem na sever na ně navazuje velký výběh s rybníčkem pro indické běžce a jinou „drobotinu“. Od ostatní plochy je oddělen vrbovým plotem a v případě potřeby se běžci vypustí na zeleninové záhony na hostinu (na slimáky, ne na zeleninu). Kolem výběhu a nedaleko u čističky odpadních vod jsou vysazeny keře drobného bobulovitého ovoce k zobání příp. k přímému zpracování v nedaleké zpracovatelně – černý rybíz, zimolez kamčatský, josta, aronie, angrešt.

Od zeleninových záhonů se můžeme vydat užší cestou severním směrem ke slunnému altánu porostlému jasmínem nahokvětým. Altán stojí na vyvýšeném místě a mezi broskvemi a meruňkami se otevírá průhled na celou zahradu. V okolí jsou vysazeny sluncomilné trvalky a bylinky a měsíční jahody.

Cesta dále vede na severu přes tvrdý sad a kolem dřevin ze 4. linie živého superplotu, které lze kopicovat. V severozápadním rohu se zakousne do vyvýšeného valu a klikatí se po jeho úpatí jižním směrem. Obchází tak remízek ořešáků královských, krásných lísek tureckých a na rozcestí moudře čekají dvě mišpule německé.

Kolem kořenové čistírny vod lze ochutnat jostu, angrešt a zimolez kamčatský. Na ně pak navazuje šeřík, lísky obecné, kalina tušalaj a zimolez tatarský. Předěl mezi čistírnou odpadních vod a jižně položenou soukromou částí tvoří terénní vlna osázená klokočem a nádhernou růží Hugovou.

Dostáváme se k druhému vstupu na pozemek, tentokrát na západní straně. Uvozují jej dva dříny, od nichž se můžeme vydat buď přímo do soukromé části anebo severně

kolem čistírny odpadních vod k tvrdému sadu. Jižním směrem mineme po levé straně hustou výsadbu vnitřního živého plotu soukromé části (viz. Soukromá část) a po pravé straně společenství jeřábů ptačích sladkoploďných (prosazených do původního remízku), které doplňují dekorativní keře jako například pustoryl, kalina obecná či šeřík. Jako zajímavá zvláštnost se zde objevuje po obou stranách cesty i meruňka japonská.

Kolem sklípku, který je porostlý suchomilnými skalničkami, se dostaneme na osluněnou plochu pod vedením vysokého napětí. Vzhledem k tomu, že zde nelze vysazovat vysokou vegetaci, je využita pro experimentální políčko. Ze stejného důvodu je po téměř celé jižní straně pozemku pás dřevin určených ke kopicování. Ve třech řadách zde rostou v rozestupech po 1,5 metru lípy, jasan, olše, vrby, břízy a hlohy. Sklizené dřevo lze pohodlně odvézt po přiléhající cestě anebo skladovat v blízkém přístřešku. Z jižní strany je políčko obklopené původní jabloní a nově doporučenými hrušněmi.

Cesta se dále točí a pokračuje po jižním okraji na východ. Přitom mívá posvátný kruh, který je na první pohled skryt za oponou mandloňových květů v doprovodu milých kdoulonů a kvetoucích keřů - kultivary ibišku syrského, vajgélie, komule, šeřík, pustoryl, růže alpská a muchovníky (olšolistý, oválný). Z východu je kruh chráněn jezírkem a hradbou bambusů. Navazuje na ně myrobalán třešňový a arálie mandžuská. Následuje pod koupacím jezírkem malý mokřad s vlhkomilnými rostlinami jako je kyprej vrbové, pomněnka trsnatá, vachta trojlistá, vrbina obyčejná aj.

Jihovýchodní část pod jezírkem obývají vlhkomilné slivoně, původní vrby jívy, kalina klikvová a hloh jednosemenný v úplném rohu. Ochranu a uzemnění pozemku tam pomáhá vytvářet kopa velkých oblých kamenů, které se zároveň stávají součástí divočinky a poslouží jako úkryt nejrůznějším tvorům.

V původním vrbovém remízku je zanořený také stinný altán pokrytý břečťanem. Obklopují jej topol, třešeň, původní jablonoň a břízy pýřité. Odtud se nabízí pohled na pozemek vzhůru přes vodní plochu jezera, k potůčku, květnaté louce a pravokořenným jabloním. U altánu je možné „zobat“ červený rybíz, aronii, dřín obecný a muchovník. Cesta obkroužila celý pozemek a dostáváme se kolem jezírka a květnaté louky zpět k východnímu vchodu. Květnatá louka a typí zve k posezení u ohně, hrám i k stanování. Nad loukou se rozkládá ovocný sad pravokořenných jabloní, které doprovází několik keřů (hlošina úzkolistá, čimšník stromovitý, žanovec měchýřník) a společenstva trvalek a bylin. Ve stínu jabloní tak najdeme kostival, kakost, česnek medvědí, plicník lékařský, křen, dlužichu, čechravu, zvonek, orlíček, denivky, bohyšku, škornici aj. Na slunci rostou levandule, měsíční jahody, rozrazil krásnoočko, řebříček, kopretiny, stračka, třapatka či pryšec.

G) SOUKROMÁ ČÁST + VÝSADBA

Jasným požadavkem majitelů bylo, soukromou část co nejvíce odclonit od veřejného dění v Centru a zachovat intimitu pro chvíle odpočinku. Z toho důvodu je soukromý dům od multifunkční haly odvrácený a sdílí spolu jen „záda“, jednu zeď. Zároveň jsou tyto prostory odděleny terénní terasou (viz. terénní úpravy) a soukromá plocha je obehnána drátěným pletivem o výšce 1,6 metru. Z hlediska výsadby se o oddělení od veřejně přístupných prostor stará důkladný živý plot. Z vnitřní strany pletivového plotu je využit princip druhé linie Svobodova permakulturního superplotu. Keře, jako jsou dřišťál obecný, ptačí zob, svída krvavá, růže šípková, zimolez obecný a kalina tušalaj jsou

hustě vysázeny v 0,5 metrových rozestupech, aby se vytvořila neprostupná bariéra. Z opačné strany pletiva zahrady rostou vyšší keře, které plní rovněž funkci clony a zároveň jsou organickou součástí veřejné plochy Centra – lemují cestu vedoucí k multifunkční hale.

U vchodu na soukromý pozemek mineme přístřešek pro auta popnutý přísavníkem pětičetným a kotec pro psy. Nad přilehlým dřevníkem se pne vinná réva. Odtud vede pěšina přes úzký potůček mírně klikatě k domu. Doprovází nás maliny, jedlý trávnik a u posezení pod pergolou komule davidova. Po pravé straně pěšiny najdeme společenství bobulovin „na dosah ruky“. K zobání je tu červený a černý rybíz, zimolez kamčatský, angrešt a místo se našlo i pro mochy jedlou.

Vydáme-li se od vchodu na soukromý pozemek jižně, podél potůčku a kolem kořenové čistírny odpadních vod, mineme hloh azarol, meruňku, broskev a hlošinu mnohokvětou. U posezení na lavičce lze odskočit na bobulky zimolezu kamčatského či přivonět ke kdoulím. Otevírá se výhled na soukromou zahradu s dočišťovacím jezírkiem, které sem tam lemují bambus. Blíže domu pak je červený rybíz, mišpule, růže dužnoplodá, muchovník Lamarckův, růže Hugova a maliník. Zbývající volnou plochu pokrývá jedlý trávnik.

Pod kořenovou čistírnou odpadních vod lze opět mlsat – tentokrát jahody, rybíz černý a jostu. Blíže domu se nachází bylinková spirála.

H) ZÁVĚREČNÉ SLOVO

Předkládám Vám návrh zhotovený v dané chvíli s největším nasazením znalostí a dovedností. Pevně věřím, že energie vložená do návrhu Vaší zahrady je znát a doufám, že bude cítit i na samém pozemku. Doufám, že se návrh setká v dobrém s Vašimi přáními. Pokud by Vám cokoliv „nesedlo“, probereme spolu Vaši představu a já ji ráda uvedu v život. Děkuji za spolupráci a za příležitost přispět k vzniku dalšího přírodního ráje na Zemi.

S díky Štěpánka Šoupalová

V Českém Brodě, 29. září 2010